

על הקמת עירוב

בשכונת וואשינגטון הייטס

איתא במררכי פרק הדר (סימן תקט"ו) דמצוה לערב מדאמר ליה רבה בר רב חנן לאביי, "מבואה דאית ביה תרי גברי רברכי כרבנן לא להוי ביה עירוב ולא שיתוף?" (עירובין ס"ח.). ומוסיף המררכי, וז"ל, דטעמא רבה איכא ולא ליתו לידי איסורא לאפוקי ולעיוולי מבתיים לחצרות עכ"ל. על פי דברים אלו נהגו הגדולים באירופה ברורות הקודמים להקים עירובין להתיר טלטול בשבת בעיירותיהם. אולם, בשנים האחרונות החמירו בני תורה על עצמם והססו לטלטל על סמך עירובין שהוקמו כאן בארה"ב; ומשום כך נמנעו גם רבנים מלהקים עירובין בשכונות חדשות. ההיסוס לסמוך על העירובין בנוי בעיקר על שתי נקודות: (1) המסנה ברורה ערער על דעת הי"א באו"ח (סי' שמ"ה סעיף ז') שכל רחוב שאין ששים רבוא עוברים בו בכל יום אינו רה"ר, ונטה להחמיר כדעת הסוברים דיט רה"ר דאורייתא אפילו בפחות מששים רבוא, אם המקום מפולש ורבים בוקעים בו (עיין בה"ל סי' שמ"ה ד"ה שאין, וע"ע מ"ב שם ס"ק כ"ג). ממילא שאין לטלטל בשבת על סמך עירוב העשוי מצוה"פ במקום מפולש שרבים בוקעים בו (וכך בעיירות דידן לרוב), משום שאין מערבין רה"ר עצמה אלא כדלתות (כמבואר באו"ח סי' שמ"ד סעיף ב'). (2) מלבד זה, אפילו היכא דהיה מקום לסמוך על צוה"פ, המסנה ברורה מצדד לחשוש לשיטת הרמב"ם שאין צורת הפתח מהני לפרצה יתר מעשר אא"כ עומד מרובח על הפרוץ (משנ"ב סי' שס"ב סקנ"ט).

אמנם נראה דבשכונת וואשינגטון הייטס אפשר להקים עירוב אפילו עם נקבל את שתי החומרות הנ"ל שחרי, כפי שנראה לחלקי אפשר למצוא מדאורייתא ד' מחיצות המקיפות שכונה זאת ועל כן (1) היא נחשבת לרשות היחיד מה"ת אפילו לרעה ראשונה במחבר (שמ"ה סעיף י')

די ש"ר אפילו בפחות מששים רבוא; (2) ועוד, שמאחר שהעומד מרובה  
על הפרוץ, א"כ אפילו לדעת הרמב"ם תועיל צוה"פ ליתר מעשר. ומפני  
שעומ"ר ואיכא ר' מחיצות ראורייתא, רברי המרכי ר"מ צוה לערב"  
חוזרים לאיתנם, כפי שנהגו בדורות קודמים, ונראה שיש להקים עירוב  
בשכונת וואשינגטון הייטס.

והנה פירוש הדברים. ידוע דרשות הרבים ראורייתא אינה ניתרת  
אלא בדתות שנעלות בלילה (וי"א דסגי בדתות הראויין לינעל),  
ולא מהני לזה צוה"פ, משום דאתו רבים ומבטלי מחיצתא (או"ח סי'  
סס"ר סעיף ב' ועיי"ש בבה"ל ר"ה והוא שנעלות בלילה). ומבואר  
במשנ"ב (שם סק"ח) דבאירופה כאשר הקימו עירובין העשויין מצוה"פ  
בלבר סמכו על הי"א כסי' שמ"ה דרה"ר לא הוי אא"כ ששים רבוא  
בוקעים בו וזה אינו מצוי. ומקור לזה איתא במרדכי ריש פרק הדר  
(סי' תק"ט, והו"ד להלכה בדרכי משה סי' שס"ד אות א') בשם מהר"ם  
רוטנברג, וז"ל: דאפילו מאן דמצריך נעילה בלילה הנ"מ ברה"ר עצמו  
או במבואות המפולשין לרה"ר, אבל לדירון דלית לן רה"ר לא בעו  
נעילה, דאפילו בסרטיא מכאן ובקעה מכאן אמרינן לעיל דברי הכל  
עושה צוה"פ מכאן ולחי או קורה מכאן ולא בעי נעילת דלת עכ"ל.  
דברים אלו בנויים על ההנחה דהיכא דמראורייתא המקום איננו רה"ר,  
והצורך למחיצות הוא מדרבנן בלבד, לא אמרינן אתו רבים ומבטלי  
מחיצה. ומעין זה איתא בתוס' (כ"ב. ד"ה קשיא) דלמאן דאית ליה  
דשתי מחיצות הוו רה"י ראורייתא לא אמרינן אתו רבים ומבטלי מחיצה  
שלישית הנצרכת מדרבנן בלבד. (וז"ל קא סלקא דעתיה דמקשה דלר'  
יהודה שלש מחיצות ראורייתא ולחי וקורה משום מחיצה אלמא לא אתו

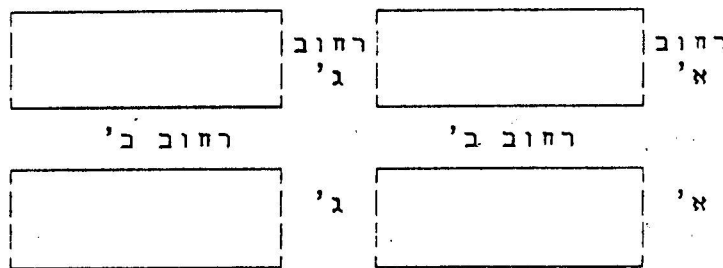
רבים ומבטלי מחיצתא וכו')

אסנא כפי שזכרנו לעיל בקיצור, ומשנ"ב מערעה על הנהגת מהר"ם  
רוטנברג, ולדירון ליכא רה"ר ראורייתא, ונושא להחמיר כדעת ראשונה

במחבר (שם"ה סעיף ז') דיט רה"ר דאורייתא בפחות מששים רבוא, ומסילא אין לסמוך על עירוב של צוח"פ, דאתו רבים ומבטלי למחיצה הנצרכת מדאורייתא. אולם, כאשר נראה שוואשנינגטון הייטס מוקף מחיצות מדאורייתא ושכל הצורך לצוח"פ הוא אך מדרבנן, חוזרת לאיתנה סברת סהר"ם ותוס', ולא אמרינן אתו רבים ומבטלי מחיצה הואיל ואינה נצרכת אלא מדרבנן.

איתא בחזו"א (הל' עירובין סי' ס"ג) דבעיירות דידן ליכא

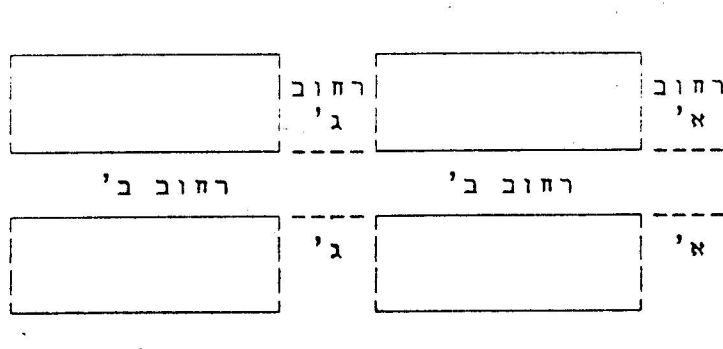
רה"ר דאורייתא היכא דאיכא רחובות סתומים מצד אחד בצידו כזה:



וז"ל החזו"א (שם אות ה') ונראה דכל שיש ג' מחיצות של עומ"ר לא אמרינן תו דאתו רבים ומבטלי מחיצתא וכו' ולפי"ז בצורה הזאת (שצייירנו כאן) לא תמצא רה"ר אף בחוצות רחבים מ"ז אמה וס' רבוא בוקעים בהם שרחוב ב' היא רה"י גמורה מה"ת שיש לה ג' מחיצות עומ"ר אף שרחוב א' וג' עוכרים בפרצותיה ורבים בוקעים בהם לא מבטלי מחיצתא דהא דפרצה יתר מי' אוסרת אינו אלא מדרבנן, ומה"ת אין כל פרצה אוסרת כל שעומד מרובה. כוונת דבריו שאם יש מחיצה הסותמת את רחוב ב' מקצה אחד, וכתלי חבנינים שבשני צידי הרחוב אורכם גדול מרחובות א' וג' (סדרכם רבים בוקעים במחיצות של רחוב ב'), הרי שרחוב ב' מוקפת ג' מחיצות ואורייתא דה"י גמורה מה"ת. ועל אף דרך רחובות א' וג' רבים בוקעים במחיצות שמשני צידי רחוב ב', לא אמרינן דאתו רבים ומבטלי מחיצתא משום שעומ"ר ופרצה יתר מעשר אינה אוסרת אלא מדרבנן. (אגב, כהא דאין פרצה

יתר מעט מכלל את המחיצה אלא מרובנו, הכריע החזו"א [שם אות ח'] כרעת בעל בית אפרים, ודלא כמשכנ"י. וכך גם מביא הבח"ל [סי' שס"ב ד"ה כשכל] בשם הפס"ג, וכן תפס בפשיטות הגרם"פ זצ"ל [אג"מ או"ח ח"ב סי' צ']. (

וממשיך החזו"א וכותב: וכיון שרחוב ב' היא רה"י גם רחוב א' וג' נעשין רה"י שהרי יש להן ג' מחיצות דמה שהן פתוחות לרחוב ב' הוא כמחיצה שרחוב ב' הוא כמחיצה שרחוב ב' הויא כחצר מוקפת וכו'. כוונת דבריו שמכיון שרחוב ב' נחשב לחצר המוקפת מחיצות, ממילא פתחי רחובות א' וג' הפונים לרחוב ב' נחשבים למחיצות על פי הלכה בציור כזה:



אם כן, גם רחובות א' וג' מוקפים ג' מחיצות דאורייתא, שהרי הפתח לרחוב ב' הויא מחיצה על פי הלכה, ומשני צירי הרחובות הללו כתלי הבנינים מהוים מחיצות דעומ"ר.

על פי דבריו אלו מסיק החזו"א (שם אות ז') ז"ל: דיצא לנו מזה דבזה"ז כל השווקים והרחובות שבכרכים היותר גרולים הם רה"י גמורה מה"ת דכולן תמצא בהן אחת מוקפת ג' מחיצות והיא רה"י וכל הרחובות הפתוחות לתוכן נעשין רה"י וכיון שכן הן ניתרין בצוח"פ ובמשנ"ב סי' שס"ח האריך, שקשה להקל מחמת שאין ס' רבוא בוקעין, כל שהיא דרך לרבים לעוברים ולסוחרים, ולהאמור ההיתר מחוור

ומרווח לכרכים שלנו. עכ"ל החזו"א.

מסביב לשכונת וואשינגטון הייטס נמצאים ב' מורדות, אחד ממזרח (על יד לארעל היל טעררעס) ואחד ממערב (על יד הנרי הארטון פארקוועי); ובנוגע למעמדם כמחיצות על פי הלכה, איתא בחבצלת השרון ח"ג סוף סי' ס', ז"ל: ומה שחש לדעת הרב התניא בשו"ע סוס"י שס"ג ולא מהני תל המתלקט רק ברוח רביעית, כבר תמה עליו בתשובת בית שלמה או"ח סי' נ"א עיי"ש באריכות, וליכא למיחש להא כלל היכא דאין בוקעים רבים ע"ג התל, עכ"ל. מבואר מדבריו שיש לסמוך על מורד (תל המתלקט) כמחיצה גמורה, היכא דאין רבים בוקעים בו, וא"כ שפיר מוקפת שכונת וואשינגטון הייטס שתי מחיצות גמורות.

מכיון ששתי המורדות מקיפות את השכונה ממזרח וממערב, נמצאים רחובות בדיוק כציור החזו"א, משתי הקצוות, בציור כזה (עיי' בפרטרוט כמפה המצורפת):

רחוב דייקמאן

|                         |                      |                      |                      |                      |                     |
|-------------------------|----------------------|----------------------|----------------------|----------------------|---------------------|
| הנרי הארטון<br>פארקוועי | <input type="text"/> | <input type="text"/> | <input type="text"/> | <input type="text"/> | לארעל היל<br>טעררעס |
|                         | <input type="text"/> | <input type="text"/> | <input type="text"/> | <input type="text"/> |                     |
| הנרי הארטון<br>פארקוועי | <input type="text"/> | <input type="text"/> | <input type="text"/> | <input type="text"/> | לארעל היל<br>טעררעס |
|                         | <input type="text"/> | <input type="text"/> | <input type="text"/> | <input type="text"/> |                     |

רחוב 165

הרחובות שעוברים ממזרח למערב (ה-"streets") הרי הם בדיוק כרחוב ב' בציור החזו"א, ומדאורייתא מוקפים ר' מחיצות משום שבשני קצוות כל רחוב המורדות מהוים מחיצות, ומשני צידי הרחוב כחלי בנינים אף הם מהוים מחיצות דעומ"ר. הרחובות שעוברים מצפון לדרום (ה-

"avenues") הרי הם כרחובות א' וג' בציור החזו"א, שאף הם מוקפים  
ג' מחיצות מדאורייתא משום שפתחיהם ל-streets נחשבים על פי הלכה  
למחיצות, כמבואר לעיל.

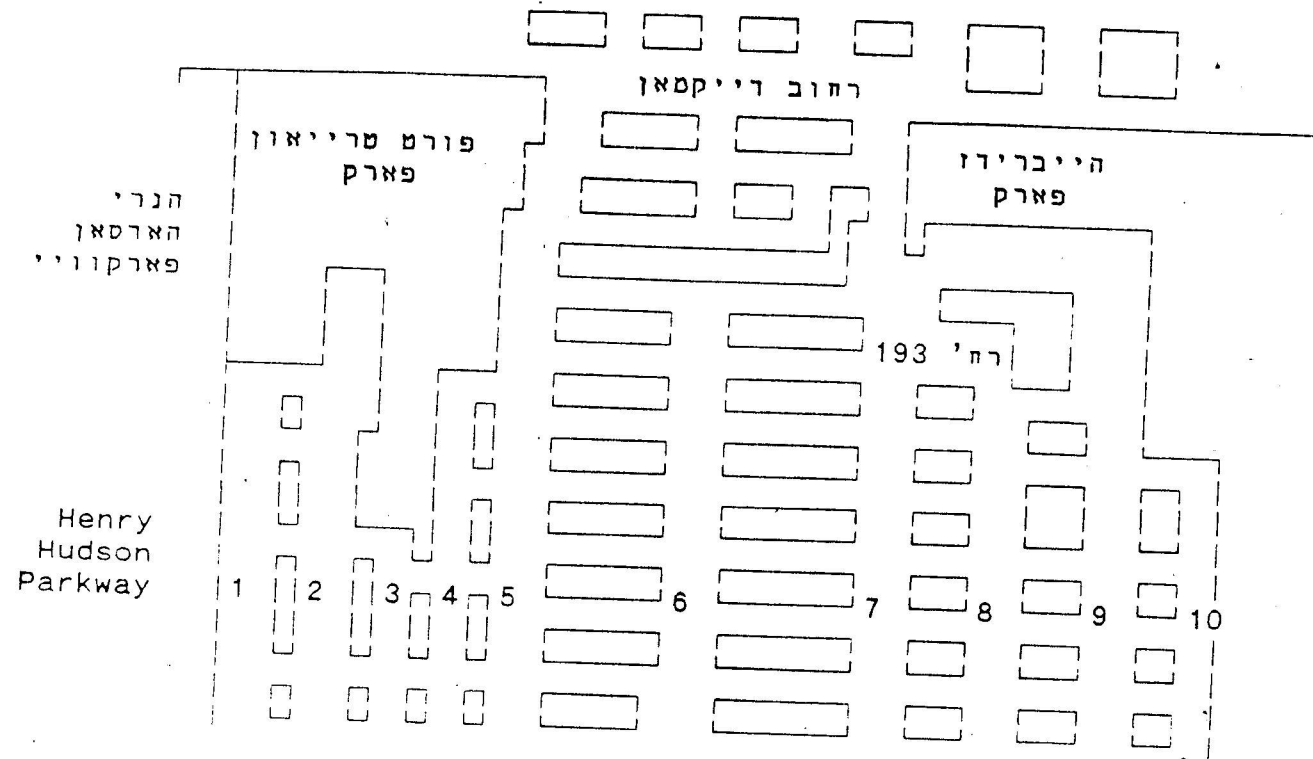
ממילא שלפי החזו"א שכונת וואשינגטון הייטס מוקפת ר' מחיצות  
דאורייתא ועומד מרובה על הפרוץ וא"כ מהני צוה"פ: (1) דלא אמרינן  
אתו רבים ומבטלי מחיצתא היכא דהוי רה"י דאורייתא (כדברי מהר"ם  
רוטנברג המובא במרדכי ריש פרק הדר) (2) ואף לרמב"ם אפשר לסמוך  
על צוה"פ לפרצה יתר מעשר משום שבשכונה זאת העומד מרובה על  
הפרוץ.

כל זה לדעת החזו"א. אולם, עיין בדברי ר' צבי שכטר שליט"א  
במאמרו "בענין תיקון עירובין" (אור המזרח, עמ' 388), שהעלה שעל  
אף דנקודתו הראשונה של החזו"א, לגבי רחוב ב' בציור הנ"ל, מקובלת  
לכו"ע, יש מקום לערער על דבריו לגבי הרחובות הפתוחים לרחוב ב'  
(רחובות א' וג' בציור החזו"א הנ"ל).. וז"ל ר' שכטר שם: הנה תפס  
כאן החזו"א בב' הנחות, מבלי להוכיח אמיתתם. הא', דכשיש עומד  
מרובה על הפרוץ, והחלק הפרוץ איננו מבטל את השם מחיצה... לא רק  
דאינה מהווה פרצה בהמשכיות של אורך המחיצה כולה, אלא שאף חשוב  
כעומד סמך, וכאילו כל כל אותה הפרצה סתומה מכת ההלכה דרובו  
ככולו ועומד מרובה על הפרוץ. והב', דמיגו דחשיבא כסתימה וכעומד  
כלפי רה"י שכפנים, חשובה נמי כסתימה וכמחיצה כלפי הרחוב הפתוח  
לה, עכ"ל. בהמשך דבריו, רב שכטר מערער על ב' הנחות אלו, עיי"ש.  
מדבריו עולה שעל אף שרחוב ב' בציור הנ"ל שפיר הוי כחצר המוקף ג'  
מחיצות כדברי החזו"א; מ"מ אין לומר שהפרצות בצידי רחוב ב'  
נחשבות למחיצות לגבי רחובות א' וג', שהרי "סוף כל סוף הרחוב  
האחר (דהיינו א' וג') פרוץ כמילואו הוא משני צדדיו, וכמציאות  
אין לו היקף מחיצות אלא משני צדדיו". בשכונת וואשינגטון הייטס,

אם כן יש לערער על יישום דברי החזו"א לגבי ה-avenues (שהרי הם כרחובות א' וג' בציור החזו"א), על אף שאפשר לקבל את דברי החזו"א לגבי ה-streets, כנ"ל.

אולם, אפילו אם לא נקבל את חידושו של החזו"א לגבי פרצות רחוב ב' דהוו כמחיצות גמורות לגבי רחובות א' וג', יש להוכיח שגם בכל ה-avenues בוואשינגטון הייטס פרוץ מרובה על העומד מג' צדדים. הרי שבכל avenue כחלי הבנינים שמסני הצדדים שפיר מהווים ב' מחיצות דאורייתא, דהא עומד מרובה על הפרוץ. בנוסף לזה, בכל avenue נמצא כותל חומה או בנינים שסותם את הרוח הצפונית, כך שכל avenue באמת מוקף ג' מחיצות דאורייתא.

לדוגמא, מצפון ל-Bennett Avenue החומה של Fort Tryon Park מהווה מחיצה שלישית מצפון, וכך גם ב-Fort-Cabrini Boulevard ו-Washington Avenue (עיון במפה המצורפת). ב-Overlook Terrace הבנינים שמצפון לרחוב 190 מהווים מחיצה שלישית מצפון, וכן ב-Wadsworth Avenue, הבנינים שמצפון לרחוב 193 מהווים מחיצה צפונית, וכמו"כ ב-Audubon Avenue ישנם בנינים הסותמים את הרוח השלישית מצפון לרחוב 193. לגבי Broadway, Amsterdam Avenue, St. Nicholas Avenue, המחיצה הצפונית מדאורייתא נמצאת בכתלי הבנינים שמצפון לרחוב Dykman. (לגבי Broadway יתכן שחומת Fort Tryon Park מתקמת מספיק כדי להחשב מחיצה שלישית, אך בלי ספק שבניני רחוב Dykman מהווים מחיצה שלישית מצפון.)



Street/Avenue Names:

1. Cabrini Boulevard
2. Fort Washington Avenue
3. Overlook Terrace
4. Bennett Avenue
5. Broadway
6. Wadsworth Avenue
7. St. Nicholas Avenue
8. Audubon Avenue
9. Amsterdam Avenue
10. Laurel Hill Terrace